

1. ΑΡΧΕΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἡ παρούσα ἔκδοση ἀπαρτίζεται ἀπὸ ποιήματα, ποὺ εἶχαν δημοσιευθεῖ στὸν τοπικὸ περιοδικὸ τύπο, κυρίως ἡμερήσιο, καὶ σὲ συλλογὲς ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ποὺ ἔζησαν, τὰ ὁποῖα συνοδεύονται μὲ νεοελληνικὴ μετάφραση, διότι ἀπευθύνονται στὸ γερμανόφωνο καὶ ἑλληνόφωνο ἀναγνωστικὸ κοινό. Κατὰ τὸ τότε χρονικὸ διάστημα στὴν Ἑλλάδα οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦσαν μὲ τὴν γνωστὴ Ἐπανάσταση νὰ ἐπανακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν τους. Καταβλήθηκε προσπάθεια γιὰ νὰ συλλεγοῦν αὐτὰ τὰ δημοσιευμένα, ἄγνωστα ὅμως στὸ κοινὸ ποιήματα, καὶ μὲ ἐξαιρετικὴ δυσκολία προσβάσιμα στοὺς ἐρευνητές, διότι οὔτε εἶχαν ἐπισημανθεῖ ὡς τώρα, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία εἶχαν ὑποδειχθεῖ γιὰ σχετικὴ ἔρευνα καὶ χρῆση ὡς ἱστορικὴ πηγὴ γιὰ τὸν γερμανόφωνο φιλελληνισμό. Ἔτσι, ἐδῶ συγκεντρωμένα δημοσιεύονται γιὰ πρώτη φορὰ σὲ αὐτοτελὴ τόμο.

Ἡ ἔκδοση γίνεται σύμφωνα μὲ τὶς πηγὲς χωρὶς παρεμβάσεις τῶν ἐκδοτῶν στὸ κείμενο. Τηρεῖται παντοῦ ἡ στίξη καὶ ἡ ὀρθογραφία γενικὰ ὡς καὶ ἡ μορφὴ τῶν λέξεων, σύμφωνα μὲ τοὺς τότε ἰσχύοντες κανόνες, ὥστε νὰ ἀντιληφθεῖ καθένας καὶ ὁ εἰδικὸς τῆς γλώσσας περισσότερο τὴν μορφὴν, τὸ ὕφος καὶ τὴν σημασία τῶν λέξεων ἐκεῖνῃ τὴν περίοδο καὶ ἀσφαλῶς τὴν ἐξέλιξή τους ἕως σήμερα. Δύσκολες λέξεις ἢ ἀσυνήθιστες ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τους ἐπεξηγοῦνται στὰ Σχόλια. Μία πρώτη ἀποψη αὐτῶν διαμορφώνει καθένας ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ κείμενα (ποιήματα).

Τὰ ποιήματα ἐκδίδονται κατὰ συγγραφεῖς καὶ κατὰ θέματα, δηλαδὴ κατὰ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ προβάλλουν ἢ περιγράφουν. Αὐτὰ, κυρίως, εἶναι μάχες (συνολικὰ 16), ποὺ ἔλαβαν χώρα κατὰ τὸ διάστημα 1821-1827, ἐκτὸς τῶν ποιημάτων (4 συνολικὰ, σ. 286-301) τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται στὰ πρὸ τῆς Ἐπανάστασεως γεγονότα (1770).

Ἀντίκρου ἀπὸ κάθε ποίημα ἐκδίδεται ἐκάστοτε ἡ μετάφρασί του, γιὰ νὰ διευκολύνεται ὁ ἀναγνώστης στὴν γρήγορη καὶ ταυτόχρονη μελέτη τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῆς ἀποδόσεώς του τόσο γιὰ τὸ περιεχόμενον ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὸν ἄμεσο γλωσσικὸ ἔλεγχόν του.

Λεπτομέρειες γιὰ τὴν γλώσσα, τὸ ὕφος, τὸ περιεχόμενον καὶ τοὺς πίνακες προσώπων, τοπωνυμίων, λέξεων κ.ἄ., δίνονται πολὺ ἀναλυτικὰ στὸν τόμον τῶν Σχολίων ἐδῶ, στὴν παρούσα σύντομη εἰσαγωγὴ, παρέχονται γενικὲς ἐνημερωτικὲς πληροφορίες, ὥστε νὰ γνωρίζει ὁποιοσδήποτε ἀναγνώστης ἐκ τῶν προτέρων τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα αὐτῆς τῆς ἐκδόσεως. Ἔτσι, προτάσσονται τὰ γε-

γονότα (μάχες), παρατίθενται τὰ ποιήματα στὰ Σχόλια τῶν ὁποίων δίνονται ἐπιγραμματικά κάποια στοιχεία καὶ τέλος τὰ βιογραφικά σημειώματα τῶν Γερμανῶν ποιητῶν. Σιωπηρὰ μεταγράφονται ἢ διορθώνονται ὀνόματα, πού μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο δίνονται στὸ πρωτότυπο, δὲν κατανοοῦνται πλήρως μέσω τῆς νεοελληνικῆς μετάφρασης (π.χ. Ἐνάπολι = Ἐνάπλι = Ναύπλιο): σὲ κάθε περίπτωσι γίνεται ταύτιση μὲ τὴν σημερινὴ ὀνομασία.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ, γνωρίζει ἤδη ὁ ἀναγνώστης τί περιέχει ὁ παρὼν τόμος καὶ μὲ ποιά κριτήρια συγκροτήθηκε ἡ ὕλη του, ἀλλὰ κυρίως τί πρόκειται νὰ βρεῖ στὸν ἀντίστοιχο τόμο τῶν Σχολίων πού θὰ ἀκολουθήσει.

2. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΙΚΗ ΤΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Τὰ ποιήματα εἶναι γραμμένα στὴν γλῶσσά πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ τότε ποιητὲς στὸν διαμορφωμένο ἤδη γερμανικὸ λόγο, δηλαδή μετὰ τὴν ἰσχυρὴ ἐπίδραση ἀρχικῶς ἀπὸ τὴν λατινικὴ, οὐσιαστικὰ ὅμως –ἐμμεσα– ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ, ἀφοῦ ἡ λατινικὴ εἶναι μετάφραση καὶ ἐκφράζει τὴν ἑλληνικὴ καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ εἶδη τῆς λατινικῆς λογοτεχνίας εἶναι ἐπηρασμένα ἢ μεταφρασμένα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ. Ἡ ὀρθογραφία μαρτυρεῖ προφανῶς ὄψεις τῆς τότε προφορᾶς, ἐνῶ ἡ μορφή τῶν λέξεων καὶ ἡ θέσι τους μᾶς πληροφοροῦν γιὰ τὸ κλιτικὸ σύστημα (μορφολογία) καὶ τὴν συντακτικὴ καὶ ὑφολογικὴ τους χρῆσι· ἀμφότερα δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὴν σημερινὴ τους γραμματικὴ μορφή καὶ συντακτικὴ λειτουργία. Ὁ σχηματισμὸς τῶν λέξεων –λόγω τοῦ ποιητικοῦ χαρακτήρα τῶν κειμένων– συχνὰ ἐμφανίζει ἀσυνήθεις ἢ ἐξεζητημένους τρόπους σύνθεσης, πράγμα τὸ ὁποῖο ἴσως γίνεται πρὸς διευκόλυνση τῆς μετρικῆς. Πολλὲς σύνθετες λέξεις εἶναι ἐνδεχομένως προῖον πού προέρχεται ἀπὸ τὶς δεσμεύσεις τοῦ μέτρου (ἔκτασης καὶ μετρικῆς ποσότητος τοῦ στίχου) καὶ τῆς νοηματικῆς ἀπόδοσης· γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους συνήθως εἶναι ἡ ἀναστροφή τῶν προθέσεων. Ἡ ὁμοιοκαταληξία εἶναι ἐμφανὴς καὶ ἐκδηλώνεται μὲ διάφορα σχήματα, π.χ. ἀσύνδετα, ἐκ παραλλήλου, ὑπερβατὰ κ.ἄ.

Τὸ λεξιλόγιο πού χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς διαφόρους ποιητὲς, ἀποτελεῖ πολῦτιμο γλωσσικὸ ὕλικὸ γιὰ τὴν ἱστορικὴ διερεύνησι καὶ τὴν ἐξειδικτικὴ διαδρομὴ τῆς γερμανικῆς γλῶσσας. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι δὲν παρατηροῦνται ἀξιοσημειώμενες σημασιολογικὲς ἀποκλίσεις ἀπὸ τότε ἕως σήμερα.

Πρέπει ὅμως νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι σχεδὸν ὅλοι οἱ ποιητὲς διακρίνονται γιὰ ἓνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο γνώσεων, καλὴ πληροφόρησι γιὰ τὰ ἐκάστοτε ἱστορικὰ γεγονότα, πού προβάλλουν μὲ τὰ ποιήματά τους, καί, κυρίως, γιὰ ἀρκετὰ καλὴ γνώσι τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ὄλων τῶν εἰδῶν πεζογραφίας καὶ ποίησης, ἱστορίας καὶ μυθολογίας, καὶ μὲ μία

λέξι: τοῦ ἀπωτέρου καὶ ἀπωτάτου ἑλληνικοῦ παρελθόντος, πολιτισμοῦ καὶ τέχνης ὄλων τῶν μορφῶν. Γενικά, γεγονότα, ὀνόματα καὶ τοπωνύμια μεταγράφονται καὶ ἀποδίδονται σωστὰ ἐκτὸς μερικῶν περιπτώσεων (λόγω ἴσως τῆς τότε γερμανικῆς καὶ σήμερα νεοελληνικῆς προφορᾶς κάποιων ἀπὸ αὐτὲς) χωρὶς ὅμως νὰ μὴν μποροῦν εὐκόλα νὰ ταυτιστοῦν. Λεπτομερὴς περιγραφή τῆς γλῶσσας καὶ τῆς μετρικῆς τῶν ποιημάτων γίνεται σὲ ἰδιαίτερο τόμο τῶν Σχολίων.

3. Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ

Κατ' ἀρχὴν ἡ ποιητικὴ γλῶσσα τοῦ πρωτοτύπου ἀποδίδεται σὲ πεζὸ νεοελληνικὸ λόγο. Καταβλήθηκε ὅμως προσπάθεια, ὅπου ἦταν δυνατόν, ἡ ἀπόδοσι νὰ γίνεται κατὰ προτίμησι μὲ λέξεις πού χρησιμοποιοῦνται στὸν ἑλληνικὸ ποιητικὸ λόγο καὶ μάλιστα τέτοιες πού χρησιμοποιήσαν οἱ ποιητὲς πού ἐξύμνησαν τὸν Ἄγωνα (Σολωμὸς, Κάλβος, Βαλαωρίτης), οἱ ὕμνητες τῶν ἡρώων, ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ βάρδοι μὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τους, ὅσο αὐτὲς οἱ λέξεις ἀποδίδουν τὰ ἐκάστοτε ἀντίστοιχα μὲ τὰ ποιήματά τους ἱστορικὰ γεγονότα.

Παράλληλα, ἔγινε προσπάθεια ἡ ἀπόδοσι τῆς γλῶσσας νὰ εἶναι γλαφυρὴ καὶ ζωντανή, ἀνάλογη μὲ τὸν παλμὸ τῶν ποιητῶν γιὰ κατορθώματα ἡρώων, ὅπως αὐτὰ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1770 καὶ 1821-1827 γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ κανόνα ἐπιδιώχθηκε κάποια γλωσσικὴ (ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν λέξεων καὶ τὸ εἶδος τους, δηλαδή ρῆμα, οὐσιαστικὸ, ἀντωνυμία, ἐπίρρημα κ.λπ.) ἀντιστοιχία μετὰ τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῆς νεοελληνικῆς ἀπόδοσης, ὅπου αὐτὸ ἦταν δυνατόν, ἐφόσον διασφάλιζε τὸ νόημα καὶ τὴν «πιστὴ» κατὰ κάποιο τρόπο μετάφρασι· ὅπου ὅμως ἡ νεοελληνικὴ ἀπόδοσι χώλαινε, ὡς πρὸς τὴν μορφή καὶ τὸ νόημα, προκειμένου αὐτὰ τὰ δύο νὰ ἀποδώσουν ἀκριβῶς τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου –πού εἶναι ἄλλωστε καὶ τὸ ζητούμενο σὲ κάθε μετάφρασι– ἐκεῖ χρησιμοποιήθηκε κάποιο ρῆμα ἢ ἄλλη λέξι ἀνάλογα μὲ τὴν ἐκάστοτε ἀνάγκη πού δὲν ὑπῆρχε μὲν στὸ πρωτότυπο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ νόμά του καὶ τὰ συμφραζόμενα εὐκόλα ἐννοοῦνταν. Σὲ περιπτώσεις πού κάποια λέξι τοῦ πρωτοτύπου ἦταν «πλεονάζουσα» ἢ ἀναντίστοιχη τῆς νεοελληνικῆς ἀπόδοσός του, δὲν μεταφράστηκε, γιὰ νὰ μὴν διαταράξει τὴν ὀρθοέπεια καὶ τὸ νόημα τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου. Ἄν καὶ αὐτὰ εἶναι αὐτονόητα ἐργαλεῖα καὶ κάποτε –ὡς γνωστον– ἐπιβεβλημένοι τρόποι καὶ ἴσως κοινὴ μεθοδολογία γιὰ τὴν ἀπόδοσι (πιστὴ κυρίως μετάφρασι) ἀπὸ τὴν μία γλῶσσα στὴν ἄλλη, ὥστε νὰ γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης, γιὰτὶ μπῆκε ἓνα ρῆμα ἢ ὅποια ἄλλη λέξι πού δὲν ὑπῆρχε στὸ πρωτότυπο –ἢ ἀντίστοιχα ἀφαιρέθηκε– στὴν νεοελληνικὴ ἀπόδοσι, ἐν τούτοις

δίνονται σε αδρές γραμμές αυτές οι έπεξηγήσεις.

Οι εκδότες του παρόντος τόμου ως προς την μορφή τής νεοελληνικής απόδοσης - μετάφρασης σημειώνουν ότι η γλωσσική έπιλογή είναι έσκεμμένη, διότι θεωρούν ότι η γλωσσική μορφή που χρησιμοποιήσαν εδώ ανταποκρίνεται πληρέστερα κυρίως στον γερμανόφωνο αναγνώστη συνδυαστικά με την αρχαιογνωσία των ποιητών και των σημερινών αναγνωστών Έλληνιστών. Έτσι, για παράδειγμα, δεν τηρήθηκαν οι κανόνες για τὸ -ν- (στὰ οὐσιαστικά, άντωνυμίες, επίθετα) του (μονο)τονικού συστήματος, και για τήν χρήση σε κάποιες περιπτώσεις των προθέσεων του εμπροθέτου άντικειμένου (των γνωστών διπτῶτων ρημάτων) και, τέλος, για τήν γνωστή ελληνική προσωδία (τρισυλλαβία) στην περίπτωση μακράς λήγουσας, όπου απεφεύχθη ὁ τονισμός των λέξεων στην προπαραλήγουσα καθῶς και ὁ προσωδιακός χαρακτήρας των ἐπιθέτων (συγκριτικός και ὑπερθετικός βαθμός) σχετικά με τήν ὀρθογραφία τους (-ω- ἢ -ο-). Ὡς προς τὸ ὕφος (κυρίως σχήματα λόγου, π.χ. ὑπερβατό, ἔν δια δυοῖν, μετωνυμιῶν, συνεκδοχῆς κ.ά.) δὲν παρατηροῦνται ἀποκλίσεις και σιωπηρά, για τήν εύκολότερη κατανόηση τής νεοελληνικής απόδοσης - μετάφρασης, τὰ αντίστοιχα ὕφολογικά σχήματα του πρωτοτύπου ὑπερκεράστηκαν.

4. ΣΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ὁ ἀριθμός που προτάσσεται σε κάθε σχόλιο παραπέμπει στην αντίστοιχη σελίδα και στον στίχο του οικείου ποιήματος. Στην ἀρίθμηση ὑπολογίζονται μόνο οί στίχοι των ποιημάτων. Τυπωμένες λέξεις ἢ φράσεις στο γερμανικό κείμενο με ἀραιὰ ἢ πλάγια στοιχεία ἀποδίδονται και στην μετάφραση με τὸν ἴδιο τρόπο.

Γενικά κρατήθηκε τὸ κείμενο του πρωτοτύπου. Σε μερικές περιπτώσεις ἔγιναν παρεμβάσεις προκειμένου νὰ ἀποδοθεῖ καλύτερα ἢ ἀντιστοιχία τής μετάφρασης. Ἡ ἀπόδοση κάποτε προσκρούει σε γραμματικά σφάλματα, ὁπότε ἐπιβάλλεται μία σιωπηρὴ διόρθωση.

5. ΣΧΟΛΙΑ

ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΑΠΟΛΙ

22. Vor der Schlacht bei Anapoli: Πρώτη δημοσίευση στην ποιητική συλλογή «Kraft und That freier Hellenen von Christian Bork». Dessau: Ackermann 1823, σ. 43-44.

26. Nach der Schlacht bei Anapoli. Πρώτη δημοσίευση στην παραπάνω συλλογή, σ. 45-46.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΙΟ

32. Die Vernichtung der Türkenflotte bei Scio: Πρώτη δημοσίευση στην παραπάνω συλλογή, σ. 50-55. – **Scio.** Είναι μία αρχαία ὄνομασία τής νήσου Χίος στο αρχαίο πέλαγος τότε με 160.000 κατοίκους.

40. Klage über Chios Fall: Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό «Schlesischer Musealmanach 1826» (Μπρεσλάου), σ. 117-118.

42. Gott ist mit Euch/Als die Griechen bei Chios die türkische Flotte verbrannten/Sommer 1822: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Wahrheit aus Morgenträumen und Idas ästhetische Entwicklung von Friederike Brun, geb. Münter». Aarau: Sauerländer 1824, σ. 292-293 – Τὸ ποίημα αὐτὸ ἀνήκει στην ἐνότητα «Lieder für Hellas», ἢ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερις τριάδες. Ἡ καθεμία τριάδα χωρίζεται σε τρία μέρη (I-III). Ἐδῶ πρόκειται για τὸ τρίτο μέρος τής τετάρτης τριάδας.

45. Chios 1-5: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Werke von Adelbert von Chamisso». Leipzig: Weidmannsche Buchhandlung 1836, τόμ. 3, σ. 344-354. Είναι τὰ πρῶτα πέντε ποιήματα ἀπὸ τὸν κύκλο ἔξι ποιημάτων που ὁ Γερμανὸς ποιητῆς ἔγραψε τὸ 1829. –, **11: Dieses Buch** (Αὐτὸ τὸ βιβλίο): Στην παραπάνω συλλογή ὑποσημειώνονται σχετικά τὰ ἔξῃ: «Rouquevilles Geschichte der Wiedergeburt Griechenlands. VI. Buch» (Τοῦ Πουκεβίλλ ἱστορία τής ἀναγέννησης τής Ἑλλάδος, 7ο βιβλίο). **46, 45: Villele** (Βιλλέλ): Ὁ Ζὰν Μπατίστ Γκυγιὼμ Βιλλέλ ἦταν Γάλλος πολιτικός. Γεννήθηκε τὸ 1773 στην Τουλούζη και πέθανε τὸ 1854. Τὸ 1821 ἔγινε ὑπουργὸς των οικονομικῶν. Τὸ 1822-1827 ὁ βασιλιάς Λουδοβίκος ΙΗ΄, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ κύκλους στενὰ συνδεδεμένους με αὐτόν, τὸν διόρισε πρῶθυπουργὸ τής Γαλλίας και τοῦ ἀπένευσε τὸν τίτλο τοῦ κόμη. Ὁ Βιλλέλ ἐπέβαλε αὐστηρὴ λογοκρισία στον τύπο (1822). Κατὰ τήν διάρκεια τής πρῶθυπουργίας του ἀσκοῦσαν μεγάλη ἐπιρροὴ τὰ συντηρητικά

καθολικά στοιχεία και ιδιαίτερα στα Πανεπιστήμια, όπου έγιναν μεγάλες εκκαθαρίσεις καθηγητών με φιλελεύθερες ιδέες. Αυτό που τον έβλαψε περισσότερο ήταν ότι έδειξε αδιαφορία για το γενικό αίτημα της παροχής κάποιας μορφής συντάγματος. Γι' αυτό, όταν στις εκλογές του 1827 δεν κατάφερε να πετύχει δεξιά πλειοψηφία πιστή σ' αυτόν, ο Βιλλέλ παραιτήθηκε. —, **52: Logothetes** (Λογοθέτης): Ο Λυκοῦργος Λογοθέτης γεννήθηκε το 1772 στο Καρλόβασι της Σάμου και πέθανε στην Αθήνα στις 22 Μαΐου 1850. Ήταν στρατιωτικός και πολιτικός και αναδείχτηκε ιδιαίτερα κατά την περίοδο της Επανάστασης. Τα πρώτα γράμματα τα διδάχτηκε στο Καρλόβασι και κατόπιν σπούδασε Ίατρική στην Κωνσταντινούπολη και στο Βουκουρέστι. Το 1810 επέστρεψε στην Σάμο, το 1812 εξέλεγε προεστώς Καρλοβασιού και το 1819 μνήθηκε στην Φιλική Έταιρεία. Ήταν γνωστός και έμπιστος της οικογενείας Ύψηλάντη. Στις 24 Απριλίου 1821 ο Λογοθέτης πήγε στην Σάμο και στις 8 Μαΐου κήρυξε επίσημα την Επανάσταση έναντι των Τούρκων στο Καρλόβασι. Στις 3 Ιουλίου 1821 άντιστάθηκε στην επίθεση των Τούρκων και έσωσε την Σάμο από την καταστροφή. Τον Μάρτιο του 1822 κατηγορήθηκε ως υπεύθυνος της άποτυχίας της καταστροφής της Χίου και αναγκάστηκε να την εγκαταλείψει. Τιμήθηκε από τον βασιλιά Όθωνα με το αξίωμα του συμβούλου της Έπικρατείας (1837), του γεροϋσιαστή (1844) και του υποστρατήγου (1847). —, **55: Vehib** (Βεχίμπ): Ο Βεχίμπ είναι Τούρκος πασάς. Τον Μάιο του 1821 αποβιβάστηκε με 5.000 Τούρκους στην Χίο, αφού προηγουμένως είχε συλλάβει με άπλητη όλους τους προκρίτους της και κατάφερε να καταπνίξει το κίνημα που ανέπτυξε το νησί μέσα στον πρώτο χρόνο της Επανάστασης. **54, 161: Jourdain** (Ζουρνταίν): Για τον Ζουρνταίν δεν βρέθηκαν βιογραφικά στοιχεία. Μάλλον πρόκειται για τον Γάλλο συγγραφέα που έγραψε το έξιτο έργο: «Mémoires historiques et militaires sur les événements de la Grèce, depuis 1822, jusqu'au combat de Navarin; Par Jourdain, Capitaine de frégate de la Marine Royale, Colonel au service du Gouvernement grec. Paris: Brissot-Thivars 1828». **58, 241: Bischof Platon** (ο επίσκοπος Πλάτων): Ο Πλάτων Φραγκιάδης υπήρξε μητροπολίτης Χίου και εθνομάρτυς. Γεννήθηκε το 1775 και άπηγχονίσθη από τους Τούρκους στις 23 Απριλίου 1822 μαζί με άλλους 100 Χίους προκρίτους της πόλεως και των χωριών. Ήταν διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1807-1809). Κατόπιν χειροτονήθηκε κληρικός και εξέλεγε μητροπολίτης Χίου, Ήταν πολύ μορφωμένος και έθεωρείτο πνευματικός οδηγός του έθνους, εμπνέοντας σεβασμό προς το ποίμνιό του.

60. Der Chier in Wien: Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό «Westdeutscher Musenalmanach auf das Jahr 1823» (Χάμ και Μύνστερ), τόμ. 1, σ. 129-130.

62. Die Gefangenen von Chios/1822: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Gedichte zum Besten der unglücklichen Greise, Witwen und Waisen in Griechenland von Amalie von Helvig, geb. Freiin von Imhof». Berlin: Krause 1826, σ. 26-30. Σχετικά με το ποίημα αυτό υποσημειώνονται στην παραπάνω συλλογή τα έξι: «Die Anekdote von der Befreiung eines mit Frauen beladenen

Schiffes durch Hydrioten wurde 1822 in den Zeitungen berichtet» (Το ανέκδοτο για την άπελευθέρωση ενός πλοίου φορτωμένου με γυναικές από τους Ύδραϊους ανακοινώθηκε το 1822 στις έφημερίδες).

68. Der Chier: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Neue Lieder des Griechen von Wilhelm Müller». Leipzig: Brockhaus 1823, σ. 18-20.

70. Chios Rache: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Griechenlands Morgenröthe in neun Gedichten. Ein Festgeschenk zum 18ten Oktober von Ludwig Rellstab». Heidelberg und Speier: Oswald 1822, σ. 23-24.

74. Das Leichenmahl auf Chios: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Bilder des Orients von Heinrich Stieglitz». Leipzig: Cnobloch 1832, τόμ. 3, σ. 274-275.

76. An die Griechen/nach ihrem jüngsten Siege bei Scio über die feindliche Flotte: Πρώτη δημοσίευση στην έφημερίδα «Kaiserslauterer Wochenblatt» (Μανχάιμ) άρ. 36, 6 Σεπτεμβρίου 1822, σ. 141-142. —, **4: Avernus** (Άορνος): Λίμνη κοντά στην Κύμη, μία από τις εισόδους στον Άδη, όπως και η Άχερουσία. Άπαντά και ως Άορνίς. Μεταφορικά σημαίνει θάνατος.

Έδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι για την καταστροφή της Χίου έχουν γραφεί και τα έξι δύο ποιήματα: 1. **Der Chiote** (Ο Χιώτης) από τον Γερμανό ποιητή August Conrad Magenau (1801-1857) και 2. **Ein Morgen auf Chios** (Ένα πρωί στην Χίο) από τον επίσης Γερμανό ποιητή Gustav Benjamin Schwab (1792-1850). Τα ποιήματα αυτά δημοσιεύτηκαν στο πρωτότυπο και με αντίστοιχη έλληνική μετάφραση στον τόμο «Der deutsche Philhellenismus durch die Poesie. Schwäbische Dichter» (Ο γερμανικός φιλελληνισμός μέσα από την ποίηση. Σουαβοί ποιητές). Δίγλωσση έκδοση. Εισαγωγή, Μετάφραση, Σχόλια Λάμπρος Η. Μυυδάλης - Νίκος Α. Παπαδόπουλος. Άθήνα: Ύπερίω 2000, σ. 56-63 και 104-144 αντίστοιχα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΔΡΑ

84. Der Hydriotenknabe: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Gedichte herausgegeben zum Besten der Griechen von Heinrich Stieglitz und Ernst Grosse». Leipzig: Mittler 1823, σ. 87-88.

88. Die Hydrioten. Πρώτη δημοσίευση στην παραπάνω συλλογή, σ. 92-95.

94. Der Greis auf Hydra: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Dessau: Ackermann 1821, σ. 15-17.

96. Der kleine Hydriot: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Dessau: Ackermann 1822, τεύχ. 2, σ. 22-25.

98. Hydra: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Neue Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Leipzig: Brockhaus 1823, τεύχ. 2, σ. 3-5.

100. Die Hydrioten: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Bilder des Orients von Heinrich Stieglitz». Leipzig: Cnobloch 1832, τόμ. 3, σ. 275-276.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ

104. Von der Schlacht bei Kassandra: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Kraft und That freier Hellenen von Christian Bork». Dessau: Ackermann 1823, σ. 56-67.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΝΗ

108. Die Maniotenbraut: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Gedichte herausgegeben zum Besten der Griechen von Heinrich Stieglitz und Ernst Grosse». Leipzig: Mittler 1823, σ. 80-81 -, **20: Sehnen** (χορδές): Οί χορδές τῶν τόξων γίνονταν ἀπὸ στριμμένα ἔντερα ζώων.

112. Die Mainottin: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Dessau: Ackermann 1821, σ. 13-14.

112. Der Mainottin Unterricht: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Dessau: Ackermann 1822, τεύχ. 2, σ. 26-27.

114. Der Mainotte: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Neue Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Leipzig: Brockhaus 1823, σ. 1-3.

114. Der Mainottenknahe: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Neue Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Leipzig: Brockhaus 1823, τεύχ. 2, σ. 9-10.

116. Die Mainottenwitwe: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Neueste Lieder der Griechen von Wilhelm Müller». Leipzig: Voss 1824, σ. 7-10.

118. Der Manioten Jagd: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Gedichte herausgegeben zum Besten der Griechen von Heinrich Stieglitz und Ernst Grosse». Leipzig: Mittler 1823, σ. 13.

120. Die Manioten/an den Groß-Sultan: Πρώτη δημοσίευση στην παραπάνω συλλογή, σ. 14.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΩΡΙΑ

124. Der Moreot: Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό «Griechisches Feuer auf dem Altare edler Frauen» (Βερολίνο) 1826, τεύχ. 3, σ. 34-35.

126. Angstschrei: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Bilder des Orients von Heinrich Stieglitz». Leipzig: Cnobloch 1832, τόμ. 3, σ. 304-305.

ΓΙΑ ΤΟ ΝΑΒΑΡΙΝΟ

130. Die Schlacht bei Navarin: Πρώτη δημοσίευση στο βιβλιαράκι «Die Schlacht bei Navarin/Als Sieg/der Civilisation über die Barbarei von Lemberg». Landau: Georges und Prinz 1828, σσ. 10. **132, 47: Leichen-Raben** (τῶν πτωματικῶν κορακιῶν): Στὸ πρωτότυπο ὑποσημειώνονται σχετικά τὰ ἔξῃς: «Wer erinnert sich der Zufuhren von Lebens - und Kriegsbedürfnissen nicht, welche die Türken lange Zeit aus christlichen Häfen erhalten haben, und die vielleicht der erste Vorwand der Seeräuberei im Archipelag gewesen sind !» (Ποιὸς δὲν θυμᾶται τοὺς ἀνεφοδιασμοὺς μὲ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια, τὰ ὅποια οἱ Τοῦρκοι ἔπαιρναν γιὰ πολὺ καιρὸ ἀπὸ χριστιανικὰ λιμάνια, καὶ ποὺ ἴσως αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἀφορμὴ γιὰ πειρατεία στὸ Ἄρχιπέλαγος!).

140. Auf Navarinos Einnahme: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Gedichte des Königs Ludwig von Bayern». München: Cottasche Buchhandlung 1829, μέρος 2. σ. 27.

142. Die Seeschlacht bei Navarino/den 20. Oktober 1827: Πρώτη δημοσίευση στην ἀνθολογία «Gesänge der Hellenen und Philhellenen 1820-1827 von W. C. Müller». Bremen: Heyse 1828, σ. 57.

144. Die Schlacht von Navarin: Πρώτη δημοσίευση στὸ περιοδικό «Hesperus» (Στουτγκάρδη) ἀρ. 21, 24 Ἰανουαρίου 1828, σ. 21.

148. Seeschlacht von Navaria: Πρώτη δημοσίευση στην ἔφημερίδα «Morgenblatt für gebildete Stände» (Στουτγκάρδη) ἀρ. 21, 24 Ἰανουαρίου 1828, σ. 81.

152. Vision/nach der Schlacht bei Navarin: Πρώτη δημοσίευση στην ἔφημερίδα «Dresdner Morgenzeitung» (Δρέσδη) ἀρ. 61, 2 Ἀπριλίου 1828, στήλη 487-488.

156. Die Donner von Navarin: Πρώτη δημοσίευση στην συλλογή «Bilder des Orients von Heinrich Stieglitz». Leipzig: Cnobloch 1832, τόμ. 3, σ. 325-326.

158. Navarin!/Griechenlands Hoffnung und Zukunft/Dithyrambisches Fragment: Πρώτη δημοσίευση στὸ βιβλιαράκι «Griechenlieder von Ernst Weyden». Bonn: Habicht 1828, τεύχ. 1, σσ. 15. **168, 215: Oriflamme** (ἀπὸ τὸ γαλλικὸ auriflamme): Εἶναι ἡ γαλλικὴ πολεμικὴ σημαία (λάβαρον) τῶν βασιλέων ἀπὸ μετὰξὶ καὶ πέντε ἄκρες μὲ φοῦντες.

172. Zeitsonette/zum Siege von Navarino I-VII: Πρώτη δημοσίευση στην ἔφημερίδα «Blätter für literarische Unterhaltung» (Λειψία) ἀρ. 9, 10 Ἰανουαρίου 1828, σ. 35-36. Ὑπογράφεται μὲ τὸν ἀρ. 15, τὸν ὅποιον δὲν μπορέσαμε νὰ διαπιστώσουμε σὲ ποιὸν Γερμανὸ ποιητὴ ἀντιστοιχεῖ.

180. Lied über die große Seeschlacht bei Navarin/20. Oktober 1827: Πρώτη δημοσίευση στην ἀνθολογία «Die historischen Volkslieder von der Verbannung Napoleons nach St. Helena 1815 bis zur Gründung des

Ἐπινίκιον
Εἰς τὴν τῶν Ρώσων εὐτυχῆ
Ναυμαχίαν
Τῆ κ' δ' Ἰουνίου αἴψο.

1

Καρτίστων πάντη Ῥώσων βρονταὶ θανατώδεις
Σμερδαλέον πληξάν νῆας κοίλας Ἀγαρηνῶν
Παιπαλόεντ' ἀμφ' ἄκρα Χίου, μέγα δ' ἔβρεμε πόντος.
Τὸν δ' ἄσβεστον ἐπεὶ ψόφον ἔκλυεν Ἐννοσίγαιος
Χερσὶ τρίαιναν ἑλών ἐνεδύσατο κύμα θαλάσσης.

2

Τίς ῥα νῦν τολμήσας ὑγρόν μεν δῶμα τaráσσει,
Ἦ, καὶ κῦάνεον κύκλω φέρειν ὄμμα χολωδεῖς.
Ἄλλ' ὡς εἶτα θαὸς Ῥώσων νῆας διέγνώκε
Δύτκολον ἀθανάτοιο μέτωπον ἄνακτος ἰάνθη,
Αὐτίκα δ' ἥρωας προσηύδα μελιχίοισι.
Χαῖρε Φιλῶν στόλε, χαίρετ' Ὑπερβορέοι πολεμισταί,
Οἷσιν ἐγὼ πολιῆς ἀλὸς εὐρὺ κάρτος ἔδωκα
Βάλλετε εἰς Ἀγαρηνοὺς πῦρ τε καὶ λυγρὸν ὄλεθρον,
Ἄλλ' ὑμῖν νίκη τε καὶ κύδος ἄμυμον ἐπέθο.
Τὸν γὰρ ἐγὼ στέφανον δωρήσας Αἰκατερίνη
Τήν τε θέλω πόντου μεσογείου σκῆπτρα τινάξαι.
Ὡς φατο. Καὶ Ῥώσους νίκης πτερόν ἀμφεκάλυψε,
Παντοῖος δ' ὄλεθρος Σαρακηνοὺς εἶχεν ἀλιτρούς.

Πρώτη δημοσίευση τοῦ παραπάνω ποιήματος στὰ «Sämtliche poetische Schriften von Johann Gottlieb Willamov». Carlsruhe: Schmieder 1783, σ. 141-143: Στὸ πρωτότυπο σημειώνονται σχετικὰ τὰ ἐξῆς: «Das griechische Original dieser Uebersetzung, welches der Verf. die Ehre gehabt hat, Ihro Russisch Kaiserl. Majestät vorlegen zu lassen, und welches auf höchst Dero Befehl und Kosten bey der St. Petersburgischen Akademie der Wissenschaften gedruckt worden, war nachstehendes» (Τὸ ἑλληνικὸ πρωτότυπο αὐτῆς τῆς μετάφρασης, ποὺ ὁ συγγρ. εἶχε τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσει στὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τοῦ Ῥώσου Αὐτοκράτορα, καὶ τὸ ὁποῖο μετὴν ὑψηλὴ διαταγὴ του ἀνέλαβε τὰ ἔξοδα ἐκτύπωσης ἢ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἁγίας Πετρούπολης, ἦταν τὸ ἀκόλουθο). 318, 14: **Ruthenier** (Ρουθηνοί): Οὐκρανοὶ τῶν Καρπαθίων ποὺ εἶναι γνωστοὶ καὶ ὡς Οὐζουλοί.

294. **Kriegslied/der Russischen Armee/bey Eröffnung des Feldzuges/1770:** Πρώτη δημοσίευση στὴν παραπάνω συλλογὴ, σ. 201-204. —, 25: **Melissino** (Μελισσινός): Ὁ Πέτρος Μελισσινός ἦταν στρατηγὸς στὴν τσαρική

Ρωσία (1786-1796). Γόνος βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Μελισσινῶν (1250-1850). Σπούδασε στὴν Στρατιωτικὴ Σχολὴ τῆς Ἁγίας Πετρούπολης καὶ στὴν Στρατιωτικὴ Ἀκαδημία τῶν Παρισίων. Διακρίθηκε στὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ στὸν πόλεμο κατὰ τῆς Τουρκίας (1770) προαχθεὶς σὲ ὑποστράτηγο 1778-1790. Ὑπῆρξε γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ τσαρικοῦ πυροβολικοῦ. —, 26: **Wall** (τεῖχος): Ἐννοεῖ τὰ ἐξωτερικὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

298. **Abschiedslied/der Russischen Flotte/Im Julius 1770:** Πρώτη δημοσίευση στὴν παραπάνω συλλογὴ, σ. 205-206.

6. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

CRISTIAN BORK

Γιὰ τὸν Κρίστιαν Μπόρκ δὲν βρέθηκαν βιογραφικὰ στοιχεῖα.

JOHANN FRIEDRICH AUGUST THEODOR BRAND

Ὁ Γιόχαν Φρίντριχ Ἀουγκούστ Τεοντόρ Μπράντ γεννήθηκε στὶς 25 Ἰουλίου 1796 στὸ Χάινερνστορφ (περιοχὴ Λίγκνιτς). Ἦταν γιὸς ἱερέως. Κατατάχτηκε ὡς ἐθελοντὴς στὸν στρατὸ τὸ 1813 καὶ ὑπῆρέτησε ὡς ἀνθυπολοχαγός. Τὸ 1817 ἔξ αἰτίας τῶν συνεπειῶν ἐνὸς σοβαροῦ τραύματος στὴν μάχη τοῦ Βατερλώ παραιτήθηκε ἀπὸ τὸν στρατό. Κατόπιν ἐργάσθηκε ὡς γραμματέας τῆς κυβερνήσεως στὴν πόλη Μπρεσλάου τῆς Πολωνίας. Ἐξέδωσε τὰ παρακάτω περιοδικὰ: 1. «Ἡμερολόγιο τῶν μουσῶν τῆς Σιλεσίας» (1826-1830). 2. «Σιλεσιακὰ φύλλα γιὰ διασκέδαση, τέχνη καὶ λογοτεχνία» (1827-1830). 3. «Νέα Σιλεσιακὰ φύλλα γιὰ διασκέδαση, τέχνη καὶ λογοτεχνία» (1836-1839) καὶ 4. «Περιοδικὸ πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων» (1834-1840). Δημοσίευσε τὰ ἔργα: «Λαϊκὴ κατῆχησι στρατιωτῶν τῆς Πρωσίας» (1830), «Τὸ βιβλίον τοῦ χωριοῦ. Ἐνα λαϊκὸ ἐγχειρίδιον γιὰ τὶς ἀνάγκες καὶ τὴν βοήθεια τοῦ καθενός» (1836), «Λαμπαδηφορία γιὰ τὸν Γιохάνες Ρόγκε» (1845), «Ὁ πόλεμος μετὰ τὴν Ρωσία» (1848) καὶ «Ὁ ἀπελευθερωτικὸς πόλεμος τοῦ 1813, 1814, 1815» (1850). Τὸ πότε πέθανε εἶναι ἀγνωστο.

FRIEDERIKE BRUN, GEB. MÜNTER

Ἡ Φρειδερίκη Μπρούν, τὸ γένος Μύντερ, γεννήθηκε στὶς 3 Ἰουνίου 1765 στὸ Γκρέφεντονα τῆς Θουριγγίας καὶ πέθανε στὴν Κοπενχάγη στὶς 25 Μαρτίου

1835. Μεγάλωσε σὲ ἓνα κύκλο λογίων, οἱ ὅποιοι μελετοῦσαν καὶ ἐθαύμαζαν τὴν ποίηση τοῦ Κλόπστοκ. Πολὺ νωρὶς ἄρχισε νὰ γράφει στίχους ἐπηρασμένους ἀπὸ τὴν ποίησή του. Τὸ 1783 παντρεύτηκε τὸν ἔμπορο καὶ σύμβουλο τοῦ κράτους Μπρουν. Τὸ 1791 ταξίδεψε στὴν Ἑλβετία καὶ στὴν Ἰταλία. Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὰ ταξίδια αὐτὰ δημοσίευσε σὲ διάφορα ἔργα της. Ὁ φίλος της ποιητὴς Μάτισον δημοσίευσε τὰ ποιήματά της τὸ 1795, στὰ ὁποῖα διαφαίνεται καὶ ἡ ἐπίδραση τῶν ποιημάτων του. Τὸ 1810 ἐπέστρεψε στὴν Κοπενχάγη. Σὲ πολλὰ ποιήματά της ἀναφέρεται καὶ στὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1821. Τὸ ἔργο της «Ἀλήθεια ἀπὸ τὰ πρῶινὰ ὄνειρα καὶ αἰσθητικὴ ἐξέλιξη τῆς Ἴντας» (Ἀραῦου 1824) περιέχει ἀρκετὰ αὐτοβιογραφικὰ στοιχεῖα της.

ADOLPH AUGUST BUBE

Ὁ Ἄντολφ Ἀουγκούστ Μπουῦμπε γεννήθηκε στὶς 23 Σεπτεμβρίου 1802 στὴν πόλη Γκότα, ὅπου καὶ πέθανε στὶς 17 Ὀκτωβρίου 1873. Τὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ τελείωσε στὸ Μόλνστορφ μὲ ιδιαίτερα μαθήματα καὶ τὸ 1817 πῆγε στὸ Γυμνάσιο τῆς γενετιέρας του. Τὸ 1821 γράφτηκε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰένα καὶ σπούδασε Θεολογία καὶ Φιλολογία. Στὴν Βαϊμάρη ὁ Κνέμπελ τὸν γνώρισε στὸν Ἔκερμαν, ὁ ὁποῖος τὸν ἔφερε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν μεγάλο ποιητὴ Γκαίτε. Ὅταν τὸ 1824 τελείωσε τὶς σπουδές του στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰένα, ἐργάστηκε ἰδιωτικὰ ὡς παιδαγωγὸς σὲ διάφορες οἰκογένειες. Ἀπὸ τὸ 1839-1858 ἦταν γραμματέας τοῦ ἀνωτέρου ἐκκλησιαστικοῦ συνεδρίου τῶν Καρδιναλίων, τὸ 1842 ἔγινε διευθυντὴς τῆς πινακοθήκης τοῦ ἡγεμόνα τῆς περιοχῆς καὶ τὸ 1853 σύμβουλος τοῦ ἀρχεῖου του. Δημοσίευσε τὰ ἔργα: «Ποιήματα» (1824), «Λαϊκοὶ μῦθοι τῆς Θουριγγίας» (1837), «Γερμανικοὶ μῦθοι» (1839), «Νέα Ποιήματα» (1840), «Εἰκόνες τῆς φύσεως» (1848) καὶ «Ρομάντζα καὶ Μπαλλάντες» (1850). Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω ἔργα δημοσίευσε τὸ 1853 καὶ τὸ ἔργο «Πινακοθήκη τοῦ ἡγεμόνα στὴν Γκότα», τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἓνα σπουδαῖο ὄδηγὸ τῆς περιοχῆς.

ADELBERT V. CHAMISSO

Γιὰ τὸν Ἄντελμπερτ φὸν Σαμίσο βλ. τόμ. 2, σ. 261-262 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

A. DAEVES

Γιὰ τὸν Α. Ντέβες βλ. τόμ. 2, σ. 262 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

ERNST LUDWIG GROSSE

Γιὰ τὸν Ἔρνστ Λούντβιχ Γκρόσσε βλ. τόμ. 2, σ. 263 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

JOHANN CHRISTOPH FRIEDRICH HAUG

Γιὰ τὸν Γιόχαν Χρίστοφ Φρίντριχ Χάουγκ βλ. τόμ. 1, σ. 43 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

AMALIE HELVIG, GEB. FREIN V. IMHOF

Ἡ Ἀμαλία Χέλβιγκ, τὸ γένος βαρώνη τοῦ Ἰμχοφ, γεννήθηκε στὶς 16 Αὐγούστου 1776 στὴν Βαϊμάρη καὶ πέθανε στὸ Βερολίνο στὶς 17 Δεκεμβρίου 1831. Διάφορα ταξίδια στὴν Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ὁλλανδία βοήθησαν πολὺ τὴν ἔξυπνη Ἀμαλία στὴν πνευματικὴ της ἀνάπτυξη. Ἦδη ἀπὸ ὀκτώ ἐτῶν μιλοῦσε καλὰ ἀγγλικά καὶ γαλλικά. Ἐχασε τὸν πατέρα της, ὅταν ἦταν δώδεκα ἐτῶν. Ἐτσι ἔζησε μὲ τὴν μητέρα της στὴν Βαϊμάρη, ὅπου συνδέθηκε φιλικὰ μὲ τὸν Γκαίτε καὶ τὸν Σίλλερ. Ἐμαθε τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά τόσο καλά, ὥστε μπορούσε νὰ διαβάζει τὸν Ὅμηρο στὸ πρωτότυπο. Ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ζωγραφικὴ, τὴν ποίηση καὶ μελέτησε τὴν ἀρχαία γερμανικὴ τέχνη. Τὸ 1802 γνώρισε τὸν Σουηδὸ ταγματάρχη καὶ γενικὸ ἐπιθεωρητὴ τοῦ ἰππικοῦ Χέλβιγκ, ὁ ὁποῖος, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ ἓνα ταξίδι στὴν Ἰταλία, στὴν Τουρκία καὶ στὴν Ἑλλάδα, ἐπισκέφτηκε τὴν Βαϊμάρη. Τὸ 1803 τὸν παντρεύτηκε καὶ τὸν ἀκολούθησε στὴν Στοκχόλμη. Τὸ ἄσχημο κλίμα ὅμως τὴν ἀνάγκασε νὰ ἐπιστρέψει τὸ 1810 μὲ τὰ τρία παιδιά της στὴν Γερμανία καὶ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Χαϊδελβέργη. Ὅταν τὸ 1812 τὴν ἐπισκέφτηκε ὁ σύζυγός της, συνελήφθη αἰχμάλωτος ἀπὸ τὸν στρατὸ τοῦ Ναπολέοντα, ἀλλὰ τὸν ἄφησαν ἐλεύθερο ὕστερα ἀπὸ τὴν μεσολάβηση ἰσχυρῶν φιλικῶν του προσώπων. Τὸ 1826 συνταξιοδοτήθηκε ἀπὸ τὸν πρῶσικὸ στρατὸ, στὸν ὁποῖο στὸ μεταξὺ εἶχε ἐνταχθεῖ. Ἀπὸ τότε ἔζησαν μαζὶ στὸ Βερολίνο καὶ στὴν Δρέσδη. Ἡ Ἀμαλία Χέλβιγκ δημοσίευσε διάφορα ποιήματα στὰ περιοδικὰ: «Οἱ ὧρες» καὶ «Ἡμερολόγιο τῶν μουσῶν» καὶ ἐξέδωσε τὰ ἔργα: «Οἱ ἀδελφές τῆς Λέσθου. Ἐπικὸ ποίημα» (1801), «Οἱ ὧρες τῆς ἡμέρας» (1812), «Δραματικὰ εἰδύλλια» (1812), «Οἱ ἀδελφές στὴν Κέρκυρα. Δραματικὸ εἰδύλλιον» (1812), «Στὶς γυναῖκες τῆς Γερμανίας» (1816) καὶ «Ἡ Ἑλένη τῆς Τουρνόν» (1824).

AUGUST HEINRICH HOFFMANN V. FALLERSLEBEN

Ὁ Ἀουγκούστ Χάινριχ Χόφμαν φὸν Φαλλερσλέμπεν γεννήθηκε στὶς 2 Ἀπριλίου 1798 στὸ Φαλλερσλέμπεν (περιοχὴ Ἀνοβέρου) καὶ πέθανε στὸ Κορνβέι

(περιοχή Βεστφαλίας) στις 19 Ιανουαρίου 1874. Από το 1816-1819 σπούδασε Φιλοσοφία και Καλές Τέχνες στην Γοτtingη και στην Βόννη. Στις 14 Ιουνίου 1823 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ Καλών Τεχνών και έγινε ἔφορος τῆς πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης στην πόλη Μπρεσλάου τῆς Πολωνίας. Τὸ 1830 έγινε ὑφηγητής, στην συνέχεια ἑκτακτος και τὸ 1835 τακτικός καθηγητής τῆς Γερμανικῆς Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Τὸ 1840-1841 δημοσίευσε τὴν συλλογὴ «Ἀπολιτικά Τραγούδια», ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἀπελύθη ἀπὸ τὴν θέση τοῦ καθηγητῆ και ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὴν Πρωσία. Στην συλλογὴ αὐτὴ ἀνήκει και τὸ τραγούδι «Γερμανία, Γερμανία ὑπεράνω ὅλων» ποὺ καθιερώθηκε ὡς Ἐθνικός Ὕμνος τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τὸ 1843 ἔζησε σὰν ἕνας περιπλανώμενος ποιητής. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς Γκρίμ και ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν Γιάκομπ ἑστράφη πρὸς τὴν λαϊκὴ ποίηση και ἄρχισε νὰ συλλέγει ποιήματα και τραγούδια γιὰ παιδιὰ, φοιτητές και στρατιώτες. Ἀπὸ τὸ 1815 ἄρχισε νὰ δημοσιεύει πολλὰ ἔργα μὲ πρῶτο τὰ «Γερμανικὰ τραγούδια» και τελευταίον (1868) τὰ «Τραγούδια τῶν ὑπηρετῶν τῆς Χώρας».

ABRAHAM LEMBERT

Ὁ Ἀμπραχὰμ Λέμπερτ γεννήθηκε τὸ 1766 στὸ Μανχάιμ και πέθανε τὸ 1832. Παντρεύθηκε μίαν συγγενὴ τοῦ Γιακοβίνου Γκεόργκ Φρίντριχ Λίστ. Ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ κόρη του Ρόζα, ἀκολουθώντας τὴν τακτικὴ τοῦ πατέρα της ὡς ὑπεύθυνη τοῦ συλλόγου «Κυριῶν και Δεσποινίδων» τῆς Νόιστατ, συγκέντρωσε τὸ 1832 εἶδη ρουχισμοῦ γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Πολωνίας ποὺ καταδιώκονταν. Τόσο ὁ ἴδιος ὅσο και ὁ γιὸς του Γκούσταφ ἦταν ἀναμειγμένοι στην ὑπόθεση τοῦ «Χαμπάχερ Φέστ».

LUDWIG I., KÖNIG VON BAYERN

Γιὰ τὸν Λούντβιχ Α', βασιλιὰ τῆς Βαυαρίας βλ. τόμ. 2, σ. 267-269 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

JOHANN BENJAMIN MICHAELIS

Ὁ Γιόχαν Βενιαμίν Μιχαέλις γεννήθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1746 στὸ Τσιτάου και πέθανε στις 30 Σεπτεμβρίου 1772. Ἀπὸ τὸ 1764-1768 σπούδασε Φαρμακευτικὴ στην Λειψία, διαμένοντας στὸ σπίτι τοῦ ποιητῆ Γκλάιμ. Ἀναγκάστηκε ὁμως νὰ διακόψει τὶς σπουδές του ἐξ αἰτίας ἑνὸς νευρικοῦ κλονισμοῦ. Τὸ 1770 διορίστηκε ἀρχισυντάκτης τῆς ἑφημερίδας «Χαμπούρκισερ Κορεσποντέντ» και στην συνέχεια μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ποιητῆ Λέσιγκ ὡς θεατρικὸς συγγραφέας τοῦ

θεατρικοῦ ὀμίλου Ζάυλερ. Παράλληλα ἔμαθε τὴν λατινικὴ γλώσσα και ἀσχολήθηκε μὲ Λατίνους ποιητές (Βιργίλιος, Ὁράτιος κ.ἄ.). Δημοσίευσε τὰ παρακάτω ἔργα: «Μῦθοι, τραγούδια και σάτιρες» (1766) και «Ποιήματα» (1769).

KARL LUDWIG METHUSALEM MÜLLER

Ὁ Κάρλος Λούντβιχ Μεθουσάλεμ Μύλλερ γεννήθηκε στις 16 Ιουνίου 1771 στὸ Σκόιντιτς και πέθανε στην Λειψία στις 15 Ὀκτωβρίου 1837. Ἦταν λόγιος και διευθυντὴς τῆς ἑφημερίδας «Τσάιτουγκ φὺρ ντὶ ἔλεγκάντε Βέλτ». Μετέφρασε ξένα ἔργα στην γερμανικὴ γλώσσα. Ἐγγραψε ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα και μελέτες και δημοσίευσε τὰ ἔργα: «Φαντασία και πραγματικότητα. Μελέτες» (1795), «Χειμωνιάτικα λουλούδια» (1796), «Νικόλαος Ρέμι. Μυθιστόρημα» (1802) και «Ἐνδιαφέροντα ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν ζωὴ διασήμων και διαβοήτων ἀνθρώπων» (1805).

WILHELM MÜLLER

Γιὰ τὸν Βίλχελμ Μύλλερ βλ. τόμ. 2, σ. 270-272 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

W.C. MÜLLER

Γιὰ τὸν Β. Κ. Μύλλερ δὲν βρέθηκαν βιογραφικὰ στοιχεῖα.

AMANDUS GOTTFRIED ADOLF MÜLLNER

Ὁ Ἀμάντους Γκότφριντ Ἀντολφ Μύλλνερ γεννήθηκε στις 18 Ὀκτωβρίου 1774 στὸ Λάνγκεντορφ (περιοχὴ Βάισενφελς τῆς Σαξωνίας) και πέθανε στις 11 Ιουνίου 1829. Λόγω οἰκογενειακῶν δυσχερειῶν ἀνέλαβε πολὺ νωρὶς ἢ γιὰ τὴν κηδεμονία του και μόνο μετὰ τὸν θάνατό της τὸ 1787 ἐπέστρεψε στὸ σπίτι τῶν γονέων του. Ὑστερα ἀπὸ μίαν σειρὰ κατ' οἶκον μαθημάτων και φοίτηση στὸ δημοτικὸ σχολεῖο τῆς περιοχῆς Βάισενφελς έγινε δεκτὸς στις 6 Ὀκτωβρίου 1788 στὸ Γυμνάσιο τῆς περιοχῆς Πφόρτα. Μὲ πολλὴ προσωπικὴ μελέτη κατόρθωσε νὰ ἀποκτήσει ἀρκετὲς γνώσεις και νὰ σπουδάσει Μαθηματικά. Διαβάζοντας ἔργα τῶν ποιητῶν Μπύγκερ, Βίλαντ και Σίλλερ ἔδειξε ἰδιαίτερα κλίση πρὸς τὴν ποίηση. Οἱ ἀγαπητοὶ του συγγραφεῖς ἦταν ὁ Βιργίλιος και ὁ Ὁβίδιος. Παράλληλα μετέφρασε στην γερμανικὴ γλώσσα διάφορες ὠδὲς τοῦ Ὁρατίου. Στις 30 Ὀκτωβρίου 1793 ἔφυγε ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο τῆς Πφόρτα και ἄρχισε νὰ σπουδάζει Νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λειψίας. Ἐργάστηκε ὡς συμβολαιο-

γράφος και τὸ 1802 παντρεύτηκε τὴν Ἀμαλία φὸν Λοχάου. Ἀπὸ τὸ 1806 λόγω τῆς παρουσίας τῶν Γάλλων στρατιωτικῶν στὸ Βάισενφελς ἄρχισε νὰ δείχνει ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς σπουδὲς τῆς γαλλικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας. Περισσότερο ἀγάπησε τὸν Γάλλο ποιητὴ Βολταίρο, τοῦ ὁποῦ το ἔργο «Μερόπη» μετέφρασε στὴν γερμανικὴ γλώσσα τὸ 1809. Μεγάλῃ κλίση ἔδειξε γιὰ θεατρικὰ ἔργα. Δημοσίευσε τὰ ἔργα: «Ἡ 29ῃ Φεβρουαρίου» (1812), «Ἡ ἐνοχή» (1812) καὶ «Ἡ Ἀλβανίδα» (1817-1819).

JOSEF EMIL NÜRNBERGER

Ὁ Ἰόζεφ Ἐμίλ Νύρνμπεργκερ γεννήθηκε στὶς 25 Ὀκτωβρίου 1779 στὸ Μάγκντεμπουργκ καὶ πέθανε στὸ Λάντσμπεργκ ἀν ντέρ Βάρτε στὶς 6 Φεβρουαρίου 1848. Καταγόταν ἀπὸ γαλλικὴ οἰκογένεια, ἡ ὁποία ὕστερα ἀπὸ διωγμὸ ἀπὸ τὴν Γαλλία ἐγκαταστάθηκε στὴν Νυρεμβέργη. Φοίτησε στὸ σχολεῖο τοῦ Μάγκντεμπουργκ καὶ ἀπέκτησε ἀρκετὲς γνώσεις στὰ Μαθηματικὰ καὶ στὴν κλασικὴ ἀρχαία ἐποχὴ, πράγμα πού τὸν ὀδήγησε σὲ συνεχὴ ἐπαφὴ μὲ ἀρχαίους συγγραφεῖς. Τὸ 1816 ἔγινε διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας μὲ θέμα διατριβῆς «Ἐρευνες καὶ ἀνακαλύψεις στὴν ὑψηλότερη ἀνάλυση». Τὸν ἴδιο χρόνο ἔγινε προϊστάμενος τοῦ ταχυδρομείου στὴν πόλη Σοτάου, στὴν ὁποία ἄρχισε νὰ σπουδάζει Κλασικὴ Φιλολογία. Μετέφρασε τὸ πέμπτο βιβλίον τῆς «Αἰνειάδας» (1821) τοῦ Βιργιλίου, «Ὀδὲς» (1825) τοῦ Ὁρατίου, «Τὰ γεωργικὰ» (1825) καὶ «Τὶς ἐκλογές» (1828) τοῦ Βιργιλίου, «Τὶς μεταμορφώσεις» (1831) τοῦ Ὁβιδίου καὶ «Τὶς ἐλεγείες» (1838) τοῦ Τιβούλλου. Τὸ ἔτος 1823 διορίστηκε βασιλικὸς σύμβουλος, ἀργότερα μυστικὸς βασιλικὸς σύμβουλος καὶ τέλος διευθυντὴς τοῦ ταχυδρομείου τῆς γενέτειράς του. Ἐγραψε καὶ συγγράμματα σχετικὰ μὲ τὴν Ἀστρονομία καὶ τὶς Φυσικὲς Ἐπιστῆμες π.χ. «Ἀστρονομικὲς ἐσπερινὲς συζητήσεις» (1831). Παράλληλα ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ποίηση καὶ τὴν λογοτεχνία καὶ δημοσίευσε τὰ ἑξῆς ποιητικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα: «Κῦκλοι τῶν νομβελλῶν» (1830), «Διηγήματα» (1834), «Σοβαρὲς νομβέλλες καὶ σκίτσα» (1839), «Σοβαρὰ ποιήματα» (1842) καὶ τὸ ἐπιστολιμαῖο μυθιστόρημα «Ἡσυχὴ ζωὴ» (1839).

FRIEDRICH REINHOLD

Ὁ Φρίντριχ Ράινχολντ γεννήθηκε τὸ 1795 στὸ Κίιλ καὶ πέθανε στὶς 12 Ἀπριλίου 1847. Ἀκολούθησε στρατιωτικὴ σταδιοδρομία. Στὶς 24 Ἰουνίου 1838 ἀποστρατεύθηκε μὲ τὸν βαθμὸ τοῦ καπετάνιου καὶ τὴν 1ῃ Ἰουλίου τοῦ ἴδιου ἔτους ἔγινε προϊστάμενος τοῦ ταχυδρομείου στὸ Ζέγκεμπεργ.

HEINRICH FRIEDRICH LUDWIG RELLSTAB

Γιὰ τὸν Χάινριχ Φρίντριχ Λούντβιχ Ρέλλσταμπ βλ. τόμ. 2, σ. 272-274 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

EMILIUS LUDWIG RICHTER

Ὁ Ἐμίλιος Λούντβιχ Ρίχτερ γεννήθηκε στὶς 5 Φεβρουαρίου 1808 στὸ Στόλπεν (περιοχὴ Δρέσδης) καὶ πέθανε στὸ Βερολίνο στὶς 6 Μαΐου 1864. Τελείωσε τὸ Γυμνάσιο στὸ Μπάουτσεν καὶ στὴν συνέχεια σπούδασε Νομικὰ στὴν Λειψία ἀπὸ τὸ 1826 ἐπὶ 3 χρόνια. Παράλληλα ἔδειξε ἐνδιαφέρον γιὰ θέματα ἱστορίας καὶ φιλολογίας. Ἐπειδὴ ὁ πατέρας του δὲν μπορούσε νὰ τὸν βοηθήσει οικονομικά, κατὰφερε νὰ τελειώσει τὶς σπουδὲς του παραδίδοντας ἰδιαίτερα μαθήματα. Ἀπὸ τὸ 1829 ἄρχισε νὰ ἐργάζεται ὡς συμβολαιογράφος. Ἐπειδὴ δημοσίευσε σπουδαῖα συγγράμματα, ἀνηγορεύθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Τὸ 1835 ἔκανε ὑφηγεσία καὶ διορίστηκε ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ τὸ 1838 ὡς τακτικὸς στὸ Μάρμπουργκ.

DANIEL HENDEL SANDERS

Ὁ Ντάνιελ Χέντελ Ζάντερς γεννήθηκε στὶς 12 Νοεμβρίου 1819 στὸ Στρέλλιτς καὶ πέθανε στὶς 11 Μαρτίου 1897. Τὸ 1839 τελείωσε τὸ Γυμνάσιο καὶ κατόπιν σπούδασε 7 ἐξάμηνα Μαθηματικὰ καὶ Φυσικὲς Ἐπιστῆμες στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου. Παράλληλα παρακολουθοῦσε παραδόσεις σχετικὰ μὲ τὴν Φιλοσοφία καὶ τὴν Φιλολογία. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν σπουδῶν του συνναστρεφόταν μὲ ἀρκετοὺς Ἕλληνες καὶ ἄρχισε νὰ δείχνει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐπαφῆς μὲ τοὺς Ἕλληνες ἦταν ἡ δημοσίευση τὸ 1842 στὴν Λειψία μαζὶ μὲ τὸν Χάινριχ Μπέρνταντ Ὁπενάντ καὶ τὸν Μόριτς τοῦ ἔργου «Νεοελληνικὰ λαϊκὰ τραγούδια τῆς ἐλευθερίας». Στὶς 12 Ἰουλίου 1842 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν Μαθηματικῶν. Συνέχισε νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα. Ἡ ἱκανότητά του ὡς λεξικογράφου καὶ γλωσσολογῆς καὶ παιδικὰ βιβλία ὅπως τὰ ἔργα: «Ἀπὸ τὶς καλύτερες ὥρες τῆς ζωῆς» (1878) καὶ «366 ἀποφθέγματα» (1892). Ὡς λεξικογράφος ἦρθε σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Γκρίμ.

HEINRICH WILHELM AUGUST STIEGLITZ

Για τὸν Χάινριχ Βίλχελμ Ἀουγκούστ Στίγκλιτς βλ. τόμ. 2, σ. 274-275 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

LUDWIG KARL STUCKERT

Για τὸν Λούντβιχ Κάρλ Στούκερτ βλ. τόμ. 2, σ. 275 τῆς ἰδίας σειρᾶς.

ERNST HUBERT MARIA WEYDEN

Ὁ Ἔρνστ Χοῦμπερτ Μαρία Βέυντεν γεννήθηκε στὶς 18 Μαΐου 1805 στὴν Κολωνία καὶ πέθανε στὴν Ἀλτόνα στὶς 11 Ὀκτωβρίου 1869. Τελείωσε τὸ Δημοτικὸ καὶ τὸ Γυμνάσιο στὴν Κολωνία καὶ στὴν συνέχεια σπούδασε ἀπὸ τὸ 1824-1826 Ἱστορία καὶ Νέες Γλῶσσες στὴν Βόννη. Κατόπιν πῆγε ἕνα χρόνο στὸ Παρίσι. Τὸ 1827 ἐπέστρεψε στὴν Βόννη, τὸ ἐπόμενο ἔτος πῆρε τὸ πτυχίο καὶ ἀνέλαβε ὑπηρεσία ὡς καθηγητῆς στὸ ἀνώτερο κρατικὸ σχολεῖο τῆς Κολωνίας, ὅπου ἔμεινε ἕως τὴν 1η Ὀκτωβρίου 1868, ὅποτε παραιτήθηκε γιὰ λόγους υγείας.

JOHANN GOTTLIEB WILLAMOV

Ὁ Γιόχαν Γκότλιμπ Βιλλάμοφ γεννήθηκε στὶς 15 Ἰανουαρίου 1736 στὸ Μόρουγκεν (Ἀνατολικὴ Πρωσία) καὶ πέθανε στὶς 6 Μαΐου 1777. Σπούδασε Θεολογία καὶ Μαθηματικὰ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καϊνιξμπεργκ. Τὸ 1758 διορίστηκε καθηγητῆς στὸ Γυμνάσιο τῆς πόλεως Θόρν. Τὸ 1767 τὸν κάλεσαν στὸ Σὰν Πέτερσμπουργκ ὡς καθηγητῆ. Δημοσίευσε τὰ ἔργα: «Διθύραμβοι» (Βερολίνο 1763), «Συλλογὴ ἢ κατὰ τὴν μόδα: Περιοδικὸ μὲ καινούργιες ιδέες» (Μπρεσλάου καὶ Λειψία 1763) καὶ «Διαλογικοὶ μῦθοι σὲ δύο βιβλία» (Βερολίνο 1765). Τὰ ἔργα του τὰ συγκέντρωσε ὅσο ζοῦσε σὲ ἕνα τόμο, ὁ ὁποῖος ὅμως δημοσιεύθηκε μετὰ τὸν θάνατό του μὲ τὸν τίτλο: «Γιόχαν Γκότλιμπ Βιλλάμοφ. Ἄπαντα Ποητικὰ» (Λειψία 1779).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΕΠΙΛΟΓΗ)

1. ΠΗΓΕΣ

α. Ἐφημερίδες

Morgenblatt für gebildete Stände

Neckarzeitung

Schwäbischer Merkur

β. Περιοδικὰ

Hesperus

Musenalmanache

Taschenbücher

γ. Γενικὲς βιβλιογραφίαι

Robert F. Arnold: *Zur Bibliographie des deutschen Philhellenismus*. Euphorion 11 (1904) 735-741.

Droulia Loukia: *Philhellénisme. Ouvrages inspirés par la guerre de l'indépendance grecque 1821-1833. Répertoire Bibliographique*. Athènes 1974.

Θωμόπουλος Σώζων: *Βιβλιογραφία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821*. Ἀθῆνα τ. 1, 1987 καὶ τ. 2, 1991.

2. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

α. Γενικὰ ἔργα

Δημάκης Ἰωάννης Δ.: *Φιλελληνικά*. Ἀθῆνα 1992.

Engels Hans - Werner: *Gedichte und Lieder deutscher Jakobiner*. Metzler 1971.

Goedeke Karl: *Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung*. Dresden 1905, Bd 8, S. 281-293.

Werner Hans - Georg: *Geschichte des politischen Gedichts in Deutschland von 1815 bis 1840*. Berlin 1972.

β. Εἰδικὰ ἔργα

Ἄλεβιζόπουλος Ἀντώνιος Γ.: *Ἡ φιλελληνικὴ κίνησις καὶ αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ κοινότητες*. Ἀθῆνα 1979.

Arnold Robert F.: *Der deutsche Philhellenismus*. Euphorion. Ergänzungsheft 2 (1896) 71-181.

Arnold Robert F.: *Der deutsche Philhellenismus*. Lyrik. Euphorion 3 (1896) 165.

Barth Wilhelm - Kehrig Korn Max: *Die Philhellenenzeit*. München 1960.

Δημάκης Ἰωάννης Δ.: *Ὁ Oesterreichischer Beobachter τῆς Βιέννης καὶ ἡ Ἑλληνικὴ*